

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

MONOGRÀFIC

VIII centenari del rei
JAUME I
de Catalunya i Aragó

JAUME EL CONQUERIDOR

**AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX A TOTS ELS CENTRES
OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER**
RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Llar Catalana de La Coruña. - A Coruña
Centre Català de Córdoba. - Córdoba
Casal de Catalunya a Guipuskoa. - Donostia
Cercle Català d'Araba. - Gazteiz
Casa Catalana de Las Palmas. - Las Palmas de Gran Canaria
Cercle Català de Madrid. - Madrid
Casal Català de Menorca. - Maó
Casa Catalana de Mallorca. - Palma de Mallorca
Casal Català de Navarra. - Pamplona
Casa Catalana de Saragossa. - Zaragoza

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA

Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck.
Casal Català d'Hannover, e.V. Hidesheim. Centre Cultural Català de Colònia, e.V. Köln. Deutscher Katalanistenverband Münster in Westfalen.

ANDORRA

Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra, Andorra la Vella.

ARGENTINA

Casal Català de Bahía Blanca, Bahía Blanca.
Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat", Buenos Aires.
Associació Civil Grup d'Empresaris Catalans de l'Argentina (GREC), Buenos Aires.
Casal de Catalunya de Buenos Aires, Buenos Aires.
Les Quatre Barres, Buenos Aires.
Casal Català de Córdoba, Córdoba.
Casal dels Països Catalans de La Plata, La Plata.
Centre Català de Mendoza, Mendoza.
Mutual Catalana Germanor, Mendoza. Casal de Catalunya de Paraná, Paraná, Entre Ríos.
Agrupació Catalana de Pergamino, Pergamino.
Centre Català de Rosario, Rosario.
Casa Catalana de Bariloche, San Carlos de Bariloche.
Centre Català de Venado Tuerto, Venado Tuerto, Santa Fe.

AUSTRÀLIA

Radiodifusió Catalana East Brighton, Victoria.

AUSTRIA

Casal Català de Viena, Viena.
Casal Català de New South Wales Bexley, New South Wales.

BÈLGICA

Casal Català de Brussel·les, Bruxelles. Centre Josep Carner - Amics de la Cultura Catalana, Bruxelles.

BRASIL

Catalònia - Grup de Catalans de Sao Paulo São Paulo - SP.
Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ

Casal Cultural Muntaner Montmagny, Quebec.

Casal dels Països Catalans de Toronto, Toronto, Ontario.
Casal Català de Vancouver Vancouver, BC

COLÒMBIA

Casal Català d'Antiòquia, Envigado.
Camunitat Catalana de Colòmbia, Santa Fe de Bogotá, DC.

COSTA RICA

Casal Català de Costa Rica, San José.

CUBA

Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya, La Habana.

DINAMARCA

Casal Català de Copenhaguen, Copenhaguen.

EL SALVADOR

Casal Català de El Salvador, San Salvador.

EQUADOR

Casal Català de Guayaquil, Guayaquil.
Asociación Catalana Ecuatoriana de Negocios (ACEN), Quito.
Casal Català de Quito, Quito.

ESTATS UNITS

Fundació Paulí Bellet, Bethesda, MD.
Casal dels Catalans de Califòrnia, El Segundo CA.
North American Catalan Society, Inc Nashville TN.
Casal Català del Nord de Califòrnia Oakland, CA.
Casal del Catalan d'Utah, Salt Lake City, Utah.
Americam Institute for Catalan Studies Spring TX.

FRANÇA

Aire Nou de Bao, Bao.
Cercle Català de Marsella, Marseille.
Casal Català de Grenoble, Grenoble.
Casal de Catalunya de París, París.
Centre Cultural Català de Perpinyà, Perpinyà.
Amical dels Catalans d'Alsàcia, Stransbourg. Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Toulouse.

GUATEMALA

Casal Català de Guatemala, Guatemala, CA.

GUINEA EQUATORIAL

Casal Català de Guinea Equatorial, Bata.

HONDURAS

Associació Catalana d'Hondures, San Pedro de Sula.

IRLANDA

Irish Catalan Society, Dublin.

ITÀLIA

Associació Catalana a Roma, Roma.

JAPÓ

Centre Català de Kansai, Osaka.

LUXEMBURG

Centre Català de Luxemburg, Luxembourg.

MÈXIC

Centre Català de Guadalajara, Guadalajara, Jalisco.
Casal Català de la Península del Yucatán, A.C. Mérida, YU.
Club de Empresaris Catalanes en Mèxic, México D.F.
Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
Casal Català de Puebla, A.C. Puebla.
Casal Virolai, A.C. Querétaro, QRT.

PARAGUAI

Centre Català d'Asunción, Asunción.

PAÏSOS BAIXOS

Casal Català dels Països Baixos, Oousterhout NB.

PERÚ

Casal Catalunya del Perú, Lima.

PUERTO RICO

Casal Català de Puerto Rico, San Juan de Puerto Rico.

REGNE UNIT

Agrupació Nacionalista Catalana de la Gran Bretanya, Bournemouth.

REPÚBLICA DOMINICANA

Casal Català de Santo Domingo, Santo Domingo.

SUÏSSA

Casa Nostra de Basilea, Birsfelden.
Cercle Català de Winterthur-Schaffhausen, Brütten.
Amics Catalans de Berna, Köniz.
Centre Català de Lausane, Lausanne.
Casa Nostra de Suïssa, Wallisellen.
Casa Nostra Baden - Wettingen / Grup Montseny Wettingen.
Casa Nostra de Zürich, Zürich.

URUGUAI

Associació d'Empresaris d'Ascendència Catalana a l'Uruguai (ASEACU), Montevideo.
Casal Català de Montevideo, Montevideo.

VENEÇUELA

Centre Català de Caracas, Caracas.
Associació Nova Catalunya de Joan Orpí Puerto de la Cruz, Anzoátegui.

XILE

Agrupació d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AEAC), Santiago de Xile.
Centre Català de Santiago de Xile, Santiago de Xile.
Federació d'Entitats Empresariales d'Ascendència Catalana d'America, Santiago de Xile.
Centre Català Viña del Mar, Viña del Mar.

XINA

Catalan Association of China, Hong Kong.

Forest & Carrillo

Asesores

Gestión Empresarial -Fiscal-Contable -Laboral-Jurídica.

**Avda. del Paral·lel, 98 esc.B. entr.2a.
BARCELONA 08015 (SPAIN)
Telf. 93 442 78 88 Fax 93 441 97 01**

**e-mail:asesores@forest-carrillo.com
www.forest-carrillo.com**

Para información de nuestros servicios y equipo de profesionales, les recomendamos visite nuestra página WEB.

Edita:
l'Institut d'Estudis Històrics
Medievals de Catalunya

Direcció:
Jaume Bertomeu

Cap de Redacció:
Lluís Goberna

**Coordinació i
Disseny:**
Lluïsa Goberna

Webmasters:

Lluís Teruel

David Ballesteros

Consell de Redacció

Col·laboradors:

Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Francesc Panyella
Rafael Portell
Mª Lluïsa Pujol
Jordi Rabionet
Joana Tarín
Joan Ventura

Corrector:

Joan Anton Font

Redacció i Administració:

Av. Paral·lel, 98, esc.B entre.2a.
08015 BARCELONA
Tels. 93 442 78 88
93 325 77 91
Fax 93 441 97 01

E-mail:

institut@cartulari.com
www.cartulari.com

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

GAM Serveis Reprogràfics.

Dipòsit Legal: B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

Benvolguts amics

*Tal com vàrem avançar anteriorment, hem dedicat aquest **CARTULARI**, majoritàriament, al rei **Jaume I**, per això hem fet un monogràfic que veureu més endavant dedicat a la figura d'aquest rei tan emblemàtic, juntament amb diverses conferències sobre els seus fets.*

*També podreu llegir l'article **La Batalla de Talamanca**. Un fet històric molt poc conegut de la resistència de les tropes catalanes enfront de l'exèrcit de **Felip V**.*

*Firmat pel president del **Casal de Marsella, Francesc Panyella**, seguint la seva col·laboració amb nosaltres, trobareu l'article titulat **Saqueig de Marsella**, on es parla del desembarcament i saqueig per part de la marina catalana.*

*També ens hem anat al sud de **França**, amb l'article de **Rennes-le-Château** i els seus misteris encara per resoldre.*

*Enguany vàrem fer dues visites guiades força interessants; la primera a la **Biblioteca Arús**, on vam pogué gaudir, també, d'una conferència sobre la seva història, i la segona al **Barri Gòtic de Barcelona**, de les quals fem ressò en aquestes pàgines.*

*Sense oblidar-nos de les **Grans Rutes en Català**, que ens conviden a conèixer món.*

*I per últim us comuniquem que el nostre bon amic i membre de **La Unió d'Artistes**, en **Joan Arxé i Portella**, ens va deixar el mes de setembre d'enguany.*

*Com que amb el proper **CARTULARI** arribarem al **nº 20** (de la segona època), serà motiu suficient per celebrar-ho. La nostra idea és fer un extraordinari amb més pàgines, com també tenim pensat fer un sopar-presentació força festiu.*

Res més amics, sols desitjar-vos en nom de l'equip de redacció

BONES FESTES i un felix ANY NOU !

Jaume Bertomeu

**INSTITUT D'ESTUDIS HISTÒRICS
MIEIEVALS DE CATALUNYA**

Aquest **CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.**

Amb el suport de:
Generalitat de Catalunya - Departament de Cultura

CARTULARI

DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXI - SEGONA ÈPOCA
SEMESTRAL - NÚMERO 19

Batalla de Talamanca.....8

Iniciem el segle XVIII marcat pel conflicte bèl·lic de la Guerra de Successió. A mans de les tropes borbòniques anaren caient una darrera l'altra totes les poblacions catalanes.

Saqueix de Marsella.....12

De les relacions entre Provença i Catalunya en coixem, sobretot en el període anterior, el casament de Dolça de Provença el 1112 amb Ramon Berenguer III...

Els misteris del misteri de Rennes le Château.....16

Rennes-le-Château és un petit vilatge, antigament anomenat Rhedae, situat al sud de França, en el departament de l'Aude, a uns tres-cents metres sobre el nivell del mar...

Portada.....1

Jaume I.

Casals Catalans 2

Relació dels Casals d'arreu del món.

Editorial 3

Redacció i administració.

Informa 5

Les nostres activitats.

Sopar d'Estiu.....6

Presentació CARTULARI 18.

Visita Biblioteca Pública Arús.....34

Visita al Barri Gòtic de Barcelona.....44

Notícies 45

Foto portada de:

Lluïsa Goberna

El rei Jaume I, a la façana de l'Ajuntament de Barcelona de l'escultor en Josep Bover i Mas

Monogràfic VIII aniversari del rei Jaume I.....20

En la venturosa nit del 1 al 2 de Febrer del any 1208, Donya Maria de Montpeller, esposa del Rey en Pere II d'Aragó, anomenat lo Católich, dona feliçment á llum un hermós y avinent infant que venia al mon previngut ab singulars benediccions y presagis de benaurança y acompanyat de sanyals d'una altíssima predestinació (...)

La Ruta dels Dracs.....36

Del país de les pagodes al sultanat de Brunei

Myanmar, anomenada fins al 1989 Birmània, Malàisia, Vietnam, Tailàndia, Indonèsia, Singapur i Brunei són els països que integren la que he anomenat Ruta dels Dracs...

Informa

27 de juny de 2008

Sopar d'Estiu i presentació de la revista **CARTULARI 18**, al **Restaurant Mexiterranee** de l'**Hotel CASANOVA BCN HOTEL**. Posterior sorteig de regals i lliurament de Cartularis.

7 d'octubre de 2008

Conferència del senyor en **Joan Ventura** (*escriptor*) a la **Biblioteca Pública Arús**, de **Barcelona**, amb el títol "**LA DISSORTADA INFANTESA D'UN GRAN REI**".

9 d'octubre de 2008

Conferència del senyor en **Bartomeu Bioque**, (*periodista i escriptor*) a la **Biblioteca Pública Arús**, de **Barcelona**, amb el títol "**JAUME I I L'ORDE DEL TEMPLE**".

14 d'octubre de 2008

Conferència del senyor en **Rafael Portell**, (*heraldista i escriptor*) a la **Biblioteca Pública Arús**, de **Barcelona**, amb el títol "**JAUME I I LA CONQUESTA DE MALLORCA**".

16 d'octubre de 2008

Conferència del senyor en **Àngel Gordon**, (*Professor de Control Mental*) a la **Biblioteca Pública Arús**, de **Barcelona**, amb el títol "**JAUME I EL TEMPLER**".

4 de novembre de 2008

Visita guiada i conferència: "**HISTÒRIA DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS I EL SEU SIGNIFICAT PER A BARCELONA**", a càrrec del senyor en **Josep Brunet**, (gerent de la Biblioteca Pública Arús).

15 de novembre de 2008

L'Institut visita el **Barri Gòtic de Barcelona**. De la mà del senyor en **Bartomeu Bioque**, es va fer un recorregut per diferents carrers de la Barcelona medieval, l'antic **Barri jueu** i la **Sinagoga Major**. Posteriorment es va fer un dinar de grup al **Restaurant Can Culleretes**.

Joan Arxé i Portella, el nostre amic i company de LA UNIÓ D'ARTISTES ens va deixar el passat 7 de setembre de 2008 a l'edat de 81 anys.

Des d'aquestes pàgines volem oferir un record a qui va ser una persona afable i sobretot molt amic dels seus amics.

Al llarg de la seva vida va fer nombroses exposicions, ja que va començar la seva trajectòria artística de molt jove i no va deixar mai de pintar mentre va poder; només ho va fer en els darrers moments, a causa de la seva malaltia.

*Parlem de tu, però no pas amb pena.
Senzillament parlem de tu, de com
ens vas deixar, del sofriment lentíssim
que vas anar marfonent-te, de les teves
coses parlem, i també dels teus gustos,
del que estimaves i el que no estimaves,
del que feies i deies i senties;
de tu parlem, però no pas amb pena.*

Miquel Martí i Pol

(Extracte del poema del recordatori)

SOPAR d'Estiu

I continuem amb la cultura gastronòmica: aquesta vegada va ser al confortable espai del Restaurant MEXITERRANEE, del CASANOVA Hotel, on vam disfrutar de la també tradicional copa de benvinguda i aperitiu en un molt bon ambient, i on posteriorment vàrem gaudir d'un excel·lent sopar.

Per Lluís Goberna

D

esprés, i també com és costum, els ja tradicionals regals per sorteig, però primer vàrem llegir una carta de **Buenos Aires**, que va alegrar tots els presents, que ens acusava rebut del **CARTULARI n° 17**. Ens agrada molt rebre aquests agraïments i més si ve de **l'Argentina** i amb el nom de "**Montepio de Montserrat**".

El sorteig de regals, en aquesta ocasió, el van portar a terme els nostres amics en **Lluís Teruel** i en **Raimon Clua**, els quals ens van fer passar una bona estona amb molt bon humor i alegria.

Entre els diversos regals, es van sortejar quatre llibres de la novel·la històrica "**El químico de los Lumières**" de l'escriptor **Pedro García Martín**, cadascun dels quals anaven acompanyats per un **interessant DVD documental, "Cazadores de imágenes en la Belle Époque"**, realitzat per **Jordi Bonet, Mª Lluïsa Pujol** i **Josep Mª Queraltó**.

Munts, en què la "FAUSTINA", ens va aconsellar vestir d'època, per donar-li més realisme a la visita. Ens va donar a tots una mena de túnica i ens la vàrem posar en principi amb més resignació que alegria, però ens va anar encomanant el seu entusiasme i vam gaudir tots d'una visita força didàctica i interessant.

Durant l'acte el nostre president ens va dirigir unes paraules recordant totes les activitats que s'havien portat a terme durant l'últim semestre

Presentació CARTULARI 18

Aquest últim va fer lliurament de cadascun dels llibres i alhora va fer una interessant explicació sobre el fascinant món de la Història del Cinema.

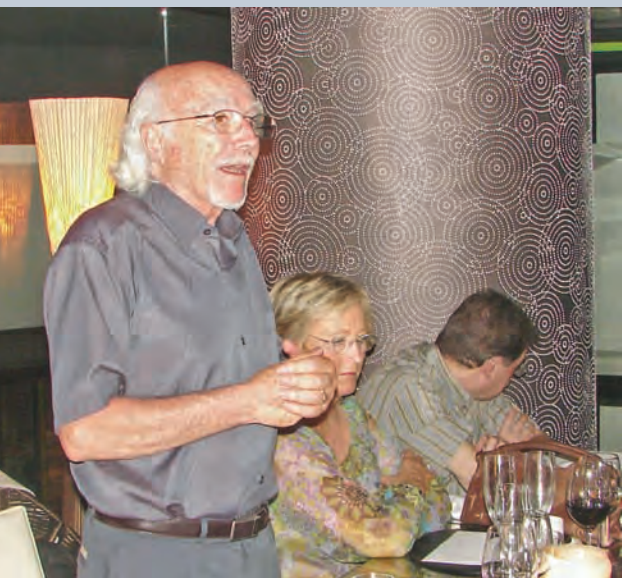
A continuació va tenir lloc el lliurament del **CARTULARI n° 18**, que tots varen trobar molt interessant, per la diversitat de reportatges i articles; en especial, recordem com anècdota simpàtica, el de la visita als

Per acabar, els que van voler es van quedar escoltant música, ja que hi havia discjockey fins a altes hores de la nit.

Però la majoria ens vam retirar després de mirar el rellotge i veure que ja eren les dues.

Fins la propera! **C**

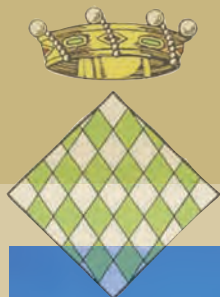

BATALLA DE TALAMANCA

Per Joana Tarín

Iniciem el segle XVIII marcat pel conflicte bè·lic de la Guerra de Successió. A mans de les tropes borbòniques anaren caient una darrera l'altra totes les poblacions catalanes. Només Barcelona i Cardona amb les seves fortificacions resistiren davant les tropes de Felip V.

Segle XXI:

En l'engalanada sala d'armes de l'antic i majestuós castell de Talamanca, població situada a la comarca del Bages, es celebrà el dia 13 d'agost d'enguany, un acte commemoratiu de la batalla que va tenir lloc en aquest terme l'any 1714, durant la Guerra de Successió, i que va ser la darrera victòria dels catalans abans de la capitulació de Barcelona.

A l'esmentat acte, presidit per l'alcalde i autoritats locals, assistiren il·lustres personalitats, alcaldes de pobles propers, catedràtics, historiadors, membres de la **UAB** i nombrosos interessats i curiosos del tema.

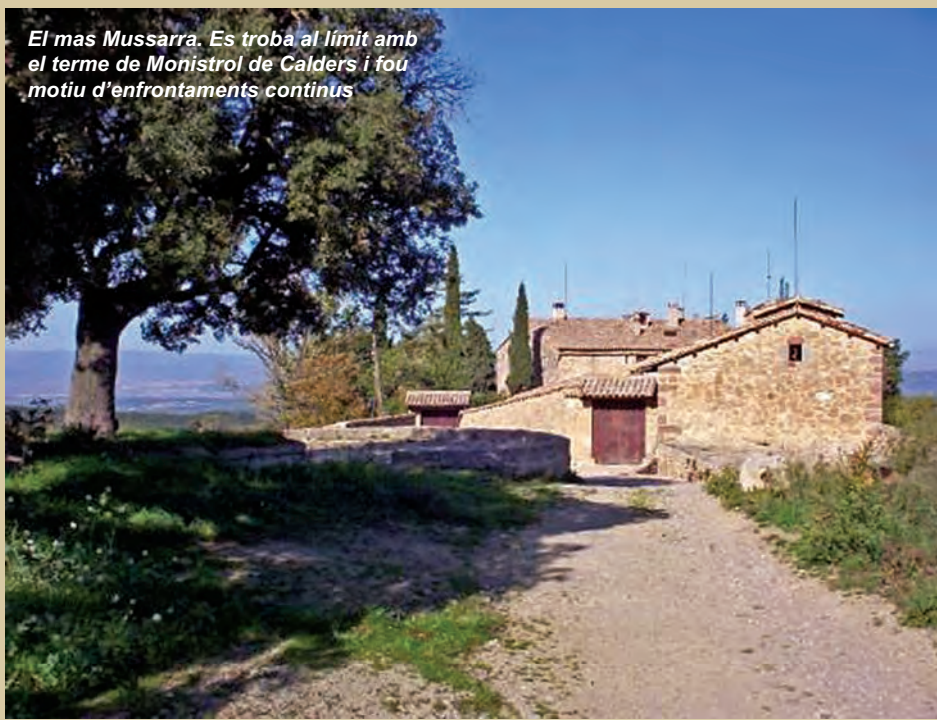

Castell de Talamanca

"Avui 13 d'agost de 1714 en el terme de Talamanca, l'exèrcit català, comandat pel Marquès de Poal, ha lliurat una important batalla contra les tropes borbòniques, posant-les en fuga cap a Sant Llorenç Savall. Ha estat la darrera victòria dels catalans".

Així podríem iniciar una crònica d'aquesta batalla de la qual ens hem assabentat gràcies a una carta que Antoni Desvall i de Vergós, Marquès de Poal, comandant en cap de l'exèrcit català, va enviar als Consellers de Barcelona, carta que es conserva a l'Arxiu Històric de la Ciutat (*Casa de l'Ardiaca*), explicant que les tropes borbòniques, sota les ordres del mariscal de camp **Conde de Montemar**, formades per infanteria i més de 1500 cavalls, havien arribat a la riera de **Talamanca** instal·lant-se a la casa de **Mussarra** i es disposaven a conquerir el castell que tenien com bastió els austriacistes catalans.

El mas Mussarra. Es troba al límit amb el terme de Monistrol de Calders i fou motiu d'enfrontaments continus

Després d'un intens combat, les tropes borbòniques fugiren, i foren perseguides per l'exèrcit català. Arribant a **Sant Llorenç Savall**, encara es va produir un altre enfrontament i no s'aturaren fins a **Sabadell**. Van patir 650 baixes entre morts i ferits. Els catalans van perdre poc més de 30 homes.

Com l'orografia del terreny és força abrupta i escarpada, podria haver contribuït a la victòria dels catalans, ja que coneixien el territori pam a pam.

Per les dades que es van trobar en la carta, es procedí a fer una prospecció arqueològica en el lloc dels fets. No es van trobar armes, ja que després de qualsevol conflicte es recullen, però sí que s'han

recuperat alguns materials com bales, sivelles, ferradures i monedes, entre d'altres coses.

Panoràmica de Talamanca

Tot això ha servit per poder reconstruir l'enfrontament i saber com es va desenvolupar el combat, demostrant la grandària dels exèrcits, que es suposa que superaven els 5000 homes.

Ara els impulsors d'aquest estudi volen materialitzar-lo amb l'edició d'un llibre que vol recuperar la història perduda.

En l'intent d'aixecar el país per oferir ajut a l'assetjada Barcelona, el Marquès de Poal va fer una crida a somatent general que deia:

Racó de Talamanca

" Importa al real servei que luego de rebuda esta, sens rèplica, excusa ni dilació, alce lo somatent general de 14 anys en amunt sens exempció de persones, nobles ciutadans i plebeus, i los necessaris manteniments i vinguen en mon seguiment a trobarme on sia, repicant sempre les campanes i fent cridar: Via fora, socors a Barcelona"

Diferents perspectives de Talamanca

Malgrat tot això Barcelona va capitular l'11 de setembre de 1714.

La batalla de Talamanca ha de ser en el record de tothom, ja que en aquest enfrontament es va vèncer l'exèrcit borbònic per darrera vegada, i és molt important per a la memòria històrica del nostre poble que tinguem presents fets com aquest, on va lluitar i morir molta gent defensant les llibertats i no seria de justícia esborrar i oblidar el sacrifici no reconegut fins ara, gràcies a les investigacions d'historiadors i d'estudiosos, dels qui van intentar preservar els drets d'una nació.

C

Propera exposició a la **Galerie Gora**

L'artista plàstic hispà brasiler, establert a Barcelona,
Otto Cavalcanti,
presentarà la propera exposició
del 24 de març a l'11 d'abril del 2.009
a la **Gallery Gora** a Montreal (Canadà)

Del 13 de novembre
al 18 de desembre de
2008

Placeta Montcada -7

**Fundació Cuixart
- Taller Cuixart**

info@cuixart.org

Tel.: 34-93 319 19 47

**Otto
Cavalcanti**
"Homenatge
al meu amic
Cuixart"

EXPOSICIÓ

CONTACTE:
otto.cavalcanti@gmail.com

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura

CUIXART ILOPART

COL·LECCIÓ JOSEP M. QUERALTÓ

La Col·lecció Josep M. Queraltó i l'Obra Social Caixa Catalunya inicien una exposició itinerant per Catalunya i Espanya durant 3 anys que va començar al Festival Internacional de Cinema de Catalunya a Sitges el passat 6 d'octubre de 2008.

En Homenatge a

Josep Queraltó i Arrufat
12/11/2008

IL·LUSIÓ I MOVIMENT
ELS ORÍGENS DEL CINEMATÒGRAF

EXPOSICIÓ
7 octubre - 2 novembre
MERCAT VELL, Sitges
Entrada gratuïta

CAIXA CATALUNYA
OBRA SOCIAL

SAQUEIG DE MARSSELLA

Interior del Port de Marsella. Joseph Vernet.

Ens trobàvem a la recepció que l'Ajuntament de Marsella havia organitzat per a les personalitats oficials que assistien al 7è Aplec Internacional de la Sardana i Mostra de Grups Folclòrics, els dies 5 i 6 d'agost de 1994 quan tot d'una un dels regidors de la ciutat present a l'acte ens etzibà:

QUAN PENSEU TORNAR-NOS LES CADENES QUE ENS PRENGUÉREU?

Les cadenes! Es tractava de les cadenes que, de nit, tancaven el Port Vell. Això passava l'any 1423, més o menys, segons es dedueix de certs documents consultats, puix no tots donen la mateixa data, el 20 de novembre a l'hora de les completes, a nit caiguda.

La pregunta que ens feu el regidor de la ciutat de Marsella ens ha portat a esbrinar aquesta pàgina de la nostra història, poc coneguda per molts de nosaltres, però que demostra que si bé han transcorregut més de 570 anys, en el cor de molts marselesos resta viu el sentiment que produí el saqueig de la ciutat per part de les tropes del rei de Catalunya i Aragó, Alfons el Magnànim.

Per Francesc Panyella
President del
Cercle Català de Marsella

De les relacions entre Provença i Catalunya en coneixem, sobretot en el període anterior, el casament de Dolça de Provença el 1112 amb Ramon Berenguer III. Però segurament que és des d'aquí que es comencen a crear les condicions que

més tard enfrontaran catalans i provençals. La ger-

mana petita de Dolça de Provença, Etiennette, es casarà amb Raimon dels Baus, que posseeix una quantitat de terres, feus i castells per tota la Provença i que veu amb molts mals ulls la vinguda d'un potent senyor estranger a la casa de Barcelona. **Aquesta rivalitat portarà un seguit d'enfrontaments i guerres, els motius de les quals no són altres que el domini, no solament del comtat de Provença, sinó de Nàpols,**

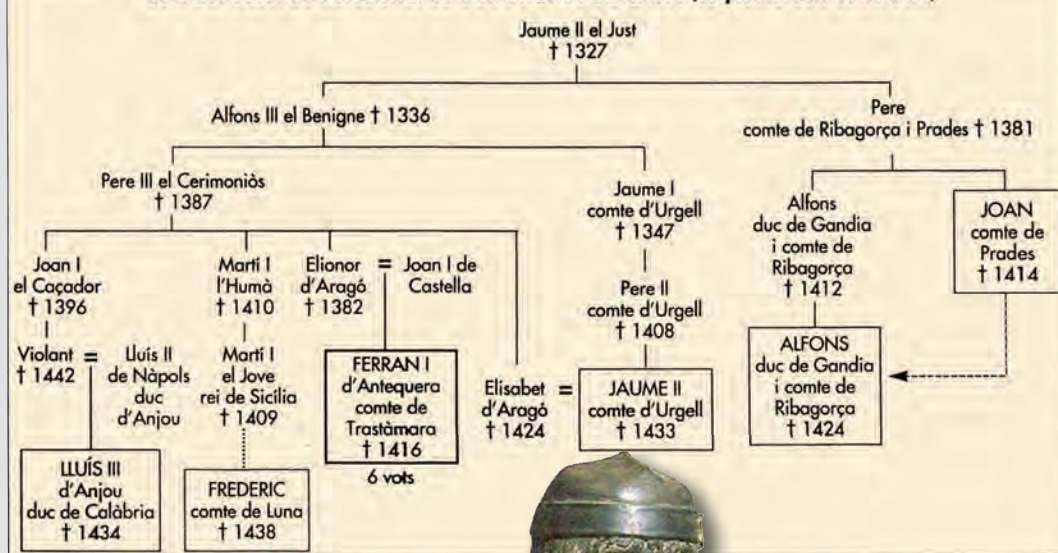
Sicília, Sardenya i de la mateixa corona catalano-aragonesa, com més endavant veurem. I d'una manera ben concreta, el domini sobre el comerç del Mediterrani, en el qual estaven interessats tots els estats en presència.

Això ens porta fins el 1410, any en què mor **Martí I l'Humà** sense descendència masculina. El seu fill, **Martí I el Jove**, rei de **Sicília**, havia mort un any abans.

Cadenes del port de Marsella, portades per Alfons V el Magnànim. Capella del Sant Calze, Catedral de Valencia

La fi del Casal de Barcelona. EL COMPROMÍS DE CASP. (Esquema dels candidats)

Retrat de Benet XIII.
(Anomenat Papa Luna)

El nou rei de la corona catalano-aragonesa no seria nomenat fins al mes de juny del 1412. En el curs d'aquests dos anys del que s'anomenà interregne, els candidats s'afrontaren, cercant

Ferran d'Antequera

aliances i ajudes entre els monarques veïns. Si bé coneixem els candidats principals, **Ferran I d'Antequera, comte de Trastàmara, i Jaume II, comte d'Urgell**, n'hi havia encara tres més: **Frederic, comte de Luna**, fill natural de **Martí I el Jove**; **Alfons, duc de Gandia i comte de Ribagorça**, que era nét d'en **Pere**, germà del rei **Alfons III el Benigne** i, per últim, **Lluís III d'Anjou, duc de Calàbria**, que era fill de **Lluís II de Nàpols, duc d'Anjou, comte de Provença**, casat amb **Violant d'Anjou**, filla del rei catalano-aragonès **Joan I el Caçador**.

Per adonar-nos dels lligams de parentiu que existien entre els pretendents al tro, caldrà parar-se a examinar detingudament el quadre de l'arbre geneològic que reproduïm, la soca del qual no és altra que Jaume II el Just.

Ferran I comptava amb l'ajuda de Castella i, sobretot la del Papa aragonès Benet XIII, que cercava aliances per tal de mantenir-se en els seus feus de Peníscola. Fou papa de 1394 a 1423. *(En aquells temps, els Papes feien i desfeien corones i si bé tots defensaven l'existència d'un sol Déu, ja no era el mateix quan es tractava de designar el seu representant sobre la terra).* **Lluís III d'Anjou** es recolzava amb la de França i la del **Papa Joan XXII**, nat a Nàpols i resident a Pisa -Papa de 1410 a 1415-, i de **Gregori XII**, nat a Venècia- Papa de 1406 a 1415-

Detall del Castell d'Alfons V el Magnànim, a Nàpols

i comptava també amb l'ajuda dels **Estats Pontificals**. **Jaume II d'Urgell** solament podia comptar amb una part de l'opinió de **Catalunya**. **Cal recordar que dels 9 compromissaris que es reuniren a Casp (3 per cada un dels regnes: València, Aragó i Catalunya) Ferran I obtingué 6 vots i entre aquests un dels representants era de Catalunya.**

Quina era la situació d'aquell moment? Cal pensar que amb l'arribada del fill de **Joan II el Bo**, rei de França; en **Lluís I, duc d'Anjou** (1339-1384), que esdevenia comte de Provença i de Forcalquier i per gràcia de la reina **Joana I de Sicília** successor dels seus regnats, els gals reforçaven la seva presència al Mediterrani i per tant creixien les seves ambicions de dominar el comerç d'aquest mar. Les mateixes intencions tenien el seu fill, **Lluís II**, i sobretot el seu nét, **Lluís III** (1403-1434).

El papa **Martí V**, l'elecció del qual acabà amb el cisma que hi havia a l'Església, desitjós de posar ordre a l'anarquia existent en els diferents estats de la península italiana, cridà a **Lluís III** i el coronà rei de Nàpols el 1420.

Cal pensar que, al mateix moment, Joana II, reina de Nàpols, que no tenia fills, per tal de sentir-se protegida, havia escollit com a successor a Alfons V el Magnànim, de Catalunya i Aragó, fill de Ferran I d'Antequera.

Les revoltes al Mediterrani eren cosa corrent. Genovesos i Florentins, junts algunes vegades, al-

tres aliats amb els **Estats Pontificals**, es barallaven contra catalans i provençals i contra els regnes de Sicília i Nàpols. Per tal de posar ordre a les possessions que dominava, el rei **Alfons el Magnànim** salpà del port dels **Alfacs** el mes de maig de 1420 amb una puixant esquadra. El juny pacificava l'Alguer, el setembre desembarcava a Calvi i l'octubre a Bonifaci. Seguia la seva expedició fins a Càller, d'on sortia cap a l'illa de Sicília, amb escala a Palerm i a Messina.

Port de Nàpols

Joana II de Nàpols

Arribava per fi a Nàpols, on l'esperaven infinitat de contratemps.

Lluís III trobà un nou aliat amb en **Francesco Sforça**, duc de Milà. Mentrestant, la seva mare, la reina Violant, havia convocat el Parlament a Aix de Provença el 30 de gener

de 1423, del qual n'obtenia l'expedició una puixant flota i 25.000 florins de crèdit per al seu fill. Aquests reforços permeteren a les tropes dels d'Anjou emportar-se una primera victòria sobre els catalans, cosa que tenia com a conseqüència immediata el canvi de les aliances en presència. **La reina Joana anul·lava el seu testament i signava un pacte amb Lluís III el 2 de juny del 1423.** Aquest pacte era contrasignat pel papa, pels cardenals, pel duc de Milà i pel duc de Gènova. **Amb aquest tractat, Lluís III esdevenia també duc de Calàbria i es comprometia a expulsar les forces catalano-aragoneses i prendre possessió del regne de Nàpols a la mort de la reina Joana.**

Al mateix temps els catalans, que sabien quins havien estat els acords presos en el **Parlament d'Aix**;

també enviaven pel seu costat tropes al seu rei. Això li permetia obtenir una esclatant victòria sobre els seus enemics l'onze de juny del mateix any 1423. Mentre les tropes catalano-aragoneses consolidaven les seves posicions a tot el sud de la península, la reina **Joana**, a la ciutat d'Aversa, el 14 de setembre signava una ampliació dels acords amb Lluís III. **A causa d'aquests acords, Catalunya d'un costat i Provença de l'altre acabarien enfrontant-se en una llarga guerra per la possessió dels dominis del Mediterrani: Sicília, Sardenya, Nàpols, Calàbria, etc.**

Per al rei Alfons no s'havien acabat els maldecaps. Venien d'informar-lo que el rei de **Castella** violava les seves fronteres d'**Aragó** i per postres, havia capturat

Antic Gravat del Port de Marsella

el seu germà **Enric**. Prenia la decisió de deixar l'altre germà, **Pere**, a **Nàpols** i retornar a **Catalunya** per tal de fer front a l'escomesa dels castellans. **El mateix dia que salpava de Nàpols, les tropes de Lluís III atacaven la ciutat.** Pensà que en lloc de tornar enrera, calia continuar la ruta, puix imaginava que els d'**Anjou** havien concentrat totes les seves forces al sud d'Itàlia i deixaven desguarnida la **Provença**. Cosa que era certa. Ja tornaria més tard per tal de passar comptes. **Calia escarmentar el seu enemic en el lloc més sensible i d'on sortien les naus que alimentaven les tropes; és a dir, Marsella.**

Carles VII, gendre de la Reina Violant

Maria d'Anjou, filla de la Reina Violant

De fet així era. La reina Violant, que pel casament de la seva filla Maria amb Carles VII era per tant sogra del rei de França, després d'haver convocat el Parlament a Aix a finals d'agost, havia deixat el seu fill Carles de Mortain -que tenia 9 anys- i se n'havia anat a Angers, on tenia problemes amb els anglesos. L'exercici del poder quedava en mans d'un Consell amb seu a Aix. El comandament de **Marsella** requeia al viguer **Arnau de Villeneuve**, que era ajudat pels **Sis de la Guerra**; consellers que tenien el comandament de diferents sectors de la ciutat i, en particular, la defensa de les portes d'entrada. **Tot fa pensar que els defensors**

creien que les fortificacions de la ciutat eren prou imponents per dissuadir les tropes d'Alfons i que la famosa cadena que tancava el port era prou sòlida per no deixar-hi entrar cap vaixell. Es més, cal pensar que les tropes defensores, com que les millors es trobaven a **Nàpols**, eren molt reduïdes.

Fou cosa fàcil per als catalans trencar les cadenes que protegien el port. D'aquesta manera els vaixells entraren directament i començà el saqueig de la ciutat, amb totes les conseqüències paoroses de foc i de sang que comportà. Era el 20 de novembre de l'any 1423. Les lluites encara durarien anys i panys, sempre per les mateixes causes: **el domini del Mediterrani**, que a finals del segle, amb la **descoberta d'Amèrica**, perdria la seva importància i crearia noves contradiccions i nous conflictes.

Pensem, amb tota sinceritat, que seria un acte extraordinari tornar les cadenes a la ciutat de Marsella. **Seria la confirmació que, per damunt de les rivalitats de la gent de sang blava, hi ha quelcom que és més important: la germanor dels pobles de Provença i de Catalunya.**

C

Gravat antic de Marsella

Panoràmica del Port Vell de Marsella

ELS MISTERIS DEL MISTERI DE RENNES-LE-CHÂTEAU

RENNES-LE-CHÂTEAU ÉS UN PETIT VILATGE, ANTIGAMENT ANOMENAT RHEDAE, SITUAT AL SUD DE FRANÇA, EN EL DEPARTAMENT DE L'AUDE, A UNS TRES-CENTS METRES SOBRE EL NIVELL DEL MAR I AMB UNA POBLACIÓ APROXIMADA D'UN MILER D'HABITANTS, QUE AUGMENTA NOTABLEMENT PER LA QUANTITAT DE VISITANTS QUE ATRAU EL SEU MISTERI...O MISTERIS.

B. Saunière

M. Dénarnaud

Entrada de l'església de Rennes-le-Château

Per Jordi Rabionet

De fet l'entrada d'aquest poblet en la popularitat comença amb l'aparició d'un sacerdot, François Bérenguer Saunière, fill gran d'una família de set germans, que és assignat a una petita església molt malmesa del poblet que ens ocupa. En aquella època (any 1884) la població arribava tot just als dos-cents habitants, dedicats a la agricultura, i que, per tant, no nedaven en la abundància. Ell agafa com a majordoma Marie Dénarnaud, jove de divuit anys, filla d'una família del poble.

Veient l'estat de l'església, comença amb uns mitjans molt minsos i amb alguna donació a realitzar obres de restauració amb un grup de sis obrers. En aixecar la taula de l'altar i en l'interior d'una de les columnes que el sustentaven, apareixen uns tubs de fusta que contenen uns pergamins amb una estranya escriptura, que relaten fets dels evangelis...i de fet aquí comença el misteri.

De sobte, Saunière passa a disposar de diners en abundància que li permeten de fer una reparació completa de l'església amb decoració inclosa en un estil molt peculiar. No hi ha una explicació clara sobre aquest fet i són diverses les opinions d'aquest sobtat enriquiment: des de la troballa d'un tresor a la zona, fins a la sospita (i acusació) de la venda de misses, fet semblant al conegut de la venda de parcel·les de cel.

Saunière no va solament reparar o reconstruir l'església, dedicada a Santa Magdalena (antigament aquesta església estava dedicada a Sant Joan Baptista). També va construir la seva pròpia casa, vila Be-

thania, i un estudi on va ubicar la seva biblioteca, en forma de castell medieval, que va anomenar Torre Magdala, des d'on podia albirar tot el territori dels voltants.

Sense entrar en quins varen ser els mitjans que varen permetre a Bérenguer Saunière gastar la immensa quantitat de diners en la seva obra, ja que hi abunda la literatura sobre el tema, sí que entrarem en una sèrie de fets que hi tenen relació.

Torre Magdala

Columna on Saunière va trobar els pergamins. Posteriorment Saunière la va posar fora de l'església amb una imatge de Maria Magdalena

Segons la llegenda, en el segle I de la nostra era, va arribar a la regió de la Camargue, situada al sud de la Gàl·lia, un grup de personatges expulsats de Palestina pels romans. La seva arribada es va produir en un poblet que avui es coneix per **Les Saintes Maries** que

Vila Bethania

tenia en aquells temps un campament romà conegut per **Ra**. Entre els personatges hi havia **Josep d'Arimatea** i **Maria Magdalena**. **La llegenda vol que aquesta fos l'esposa de Jesucrist i que fos en estat o que arribés amb un fill, que portaria, doncs, sang reial. O potser hauríem de dir el Sant Graal? ja que Jesucrist era descendent de la casa de David, per la qual cosa era portador de sang reial.**

La llegenda continua i ens diu que aquesta descendència va emparentar amb la casa **Merovíngia** i que s'uní doncs amb la reialesa franca. D'aquesta surt el rei **Dagobert II**, que apareix en un dels pergamins trobats per **Saunière**,

el qual ens parla d'un tresor que pertany a aquest rei i que està amagat en algun lloc del territori. S'ha dit que aquest tresor podia ser el dels càtars, que hauria estat tret de **Montsegur** dos dies abans de l'atac final per **Simó de Montfort**. O del dels templers, que podia haver estat a la vila de **Rennes-le-Château**. Però les dades no concorden, ja que **Dagobert II** és anterior a aquests fets. Una altra possibilitat seria que aquest fos, almenys en part, el tresor del temple de **Jerusalem** arrabassat per **Tito** i portat a **Roma** i que després de la invasió d'aquesta per **Alaric**, aquest l'hauria portat cap a un lloc dels **Piri-neus**.

De fet, **Rennes-le-Château** està situat en un punt en què el subsòl està ple de falles geològiques, i les exploracions fetes amb georadars, davant la impossibilitat per a l'obtenció de permisos per fer-hi excavacions, han demostrat l'existència de nombroses galeries amb zones no massa clares que representen objectes aparentment metàl·lics d'un cert volum.

L'any 1362, **Enric de Trastàmara** assetja la vila. Emprant artilleria aconseguí enfonsar part de la muralla i entrar-hi. Les tropes es dediquen al pillatge i entren a l'església de **Sant Pere**, una petita església junt a la muralla, ja que en aquells temps **Rennes** tenia dues esglésies.

Entrada del cementiri, adossat a l'església

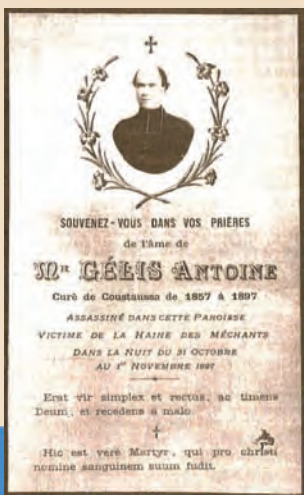
Els Pastors de l'Arcadia, quadre de Nicolau Poussin

De sobte, el terra s'enfonsa i un grup de soldats cauen en una falla i queden malmesos. Automàticament, l'església és arrasada. L'altra església no va ser tocada per res... **Què cercaven o que varen trobar?** Se sap que el cap que defensava la vila, **Pierre de Voisins**, va desaparèixer sense ser capturat, essent un personatge prou important per obtenir-ne un bon rescat.

Fent un salt en el temps, tornem a l'època de la reconstrucció de l'església de **Santa Maria Magdalena** i de **Saunière**. Aquest, juntament amb la seva majordoma, es dedicava a les nits a la profanació de les tombes del petit cementiri ubicat al costat de l'església.

D'una d'aquestes, la de Marie de Nègre d'Ablis d'Hautpoule, marquesa de Blanchefort (+ 17-1-1781), en va modificar fins i tot el gravat de la làpida, prou misteriós, on apareix la llegenda "ET IN ARCADIA EGO", llegenda que apareix també en una pintura de Nicolau Poussin, una còpia de la qual va ésser adquirida per Saunière. En la pintura, apareixen uns pastors davant d'un sarcòfag que porta aquesta inscripció. Curiosament, en la regió es trobava un sarcòfag de pedra molt semblant del qual no se sap a qui va ésser destinat en el seu principi. El propietari dels terrenys on era situat el va fer destruir el 1988 al·legant que li donava molts problemes. I en el diari de **Saunière** i amb data del 21 de setembre de 1891 apareix: **"Descobriments d'una tomba..."**

En el poble veí de Coustaussa hi havia un altre capellà, Antoine Gélis, home extraordinàriament poruc i desconfiat, de més edat que Saunière i amic d'aquest i del cape-

Església de Gélis a Coustaussa

Castell de Hautpoule (marquesa de Blanchefort)

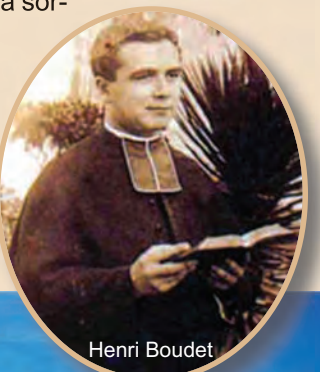
llà de Rennes-les-Bains, Henri Boudet. Gélis acostumava a tancar-se a casa seva a pany i forrellat amb les finestres tancades pels porticons, tant a l'hivern com a l'estiu. Una campaneta situada a la porta d'entrada anunciava durant les hores del dia qualsevol visita. Aquest home, amb un excés de prudència, que no tolerava les persones fumadores ni obria la porta a persones que no fossin conegudes, va ésser assassinat. Algú a qui ell coneixia i que tenia ascendent sobre ell el va visitar, va fumar, van beure alguna copa, varen discutir... El visitant va colpejar fortament el cap de Gélis amb el atidor de la seva llar. Gélis es va intentar defensar però va caure fulminat a cops d'una petita destrat.

L'assassí va regirar tota la casa, va obrir calaixos, còmodes, etc... Però el motiu no va ésser el robatori, ja que es varen trobar força diners i objectes d'argent. Una cartera amb documents també es va trobar oberta i un sobre que havia contingut documents, era buit...

El cos de **Gélis** va ser trobat estirat en el seu menjador amb els braços creuats sobre el pit. Per terra es va trobar un llibret de paper de fumar, marca Tzar, i escrit a la coberta **"Vive Angeline"**... Ningú va sentir ni veure res... l'assassí no va ésser trobat mai.

Sembla que Gélis estava al corrent dels misteris de Rennes-le-Château i probablement hi participava. Alguns varen dir, sense acusar-lo directament, que **Saunière** i el seu germà **Alfred**, jesuïta, haurien estat els autors del crim. De fet, es varen publicar unes targetes postals còmiques que feien referència a la sortida de la presó d'ambdós.

A partir d'aquest fet, la relació entre Saunière i Boudet es va refredar, cosa estranya, ja que tots dos, amants de la història i les ciències, feien grans caminades per les muntanyes dels voltants.

Església de Boudet a Rennes-les-Bains

Henri Boudet

Boudet, el més discret d'aquest grup d'homes d'església, era un erudit. **Dominava l'anglès i va escriure un llibre: "La vraie langue celtique et le Cromlech de Rennes-les-Bains"**, sembla que escrit de forma críptica.

Sense que se'n sàpiguen els orígens, **Boudet** va bellugar molts diners, de l'ordre de milions de francs d'or, que va anar repartint al seu bisbe i també a **Marie Dé-narnaud. Saunière** el va assistir en els seus darrers moments.

Bérenquer Saunière

Habitació de Saunière, on va morir

Totes les adquisicions de terrenys i béns que va fer **Saunière** les va posar a nom de la seva majordoma que era a més l'administradora de tots els diners. Segons manifestacions dels habitants del poble, **Saunière**, gaudia de bona salut... **això no va impedir que Marie encarregués un taüt per a ell uns cinc dies abans de l'atac d'apoplexia que el va colpir el 17 de gener de 1917... curiosament la mateixa data, dia i mes que va morir la marquesa de Blanchefort, de qui ell va profanar la tomba.** Es va demanar a un sacerdot, **Mr. Rivière**, per atendre espiritualment i confessar el malalt. **Segons testimonis presents, va sortir de l'habitació als pocs moments, molt trasbalsat, i es diu que no li va donar l'extremunció.** Va morir el 22-1-1917.

Marie va continuar vivint a la mateixa casa sense, aparentment, problemes econòmics. Però després del 1945, acabada la segona guerra mundial, el govern francès va canviar la moneda. Tots els francesos que podien justificar l'origen dels diners no tenien cap problema. Llavors es va veure Marie cremar molts feixos de bitllets de banca ja que no volia o no podia justificar d'on havien sortit. Després d'aquests fets, va vendre vila **Bethania** a la família **Corbu** i els va dir que abans de morir els diria un secret que els faria **"molt poderosos i rics"**...

Maria va morir també d'un atac d'apoplexia el 1953, que la va privar de l'ús de la paraula i es va emportar el secret a la tomba.

Queda per tant el misteri a l'aire: es tracta d'un tresor o d'una informació que podria fer trontollar un estament com és l'església revelant algun secret que ha estat zelosament amagat?...

LE SERPENT ROUGE (la serp roja).

Aquesta estranya obra va ésser escrita, sembla, per tres periodistes: **Pierre Feugère, Louis Saint-Maxent i Gaston de Koker.** El seu contingut és una genealogia de la dinastia merovíngia juntament amb dos mapes de França d'aquella època i uns breus comentaris. La part principal de l'obra són tretze poemes d'una qualitat més que acceptable, escrits en prosa. Cadascun d'ells correspon a un signe del zodíac, començant per **Aquari** i acabant amb **Capricorn**, amb el corresponent a **Ofiuc** situat entre **Escorpió** i **Sagitari**, fent al·lusió a tot el que envolta el misteri de **Rennes-le-Château.** **En un cert punt s'esmenta "una serp roja" que s'estén a través dels segles i que sembla indicar el desenvolupament d'una dinastia.** Els tres autors varen morir de manera misteriosa: el 6 de març de 1967 **Saint-Maxent** i **Koker** varen ésser trobats penjats i al dia següent va ser-ho **Feugère.**

I fins aquí aquesta relació de coses poc explicades o misteris que envolten aquest gran misteri que és Rennes-le-Château. C

Bibliografia:
-El enigma sagrado. M.Baigent,R.Leigh,H.Lincoln.-Ediciones Martínez Roca,S.A.
-La tumba de Dios. Richard Andrews, Paul Schellenberger-Ediciones Martínez Roca S.A.
-La otra historia de Jesús. Fida Hassnain-Ed.Swing

Internet:
Són molts els webs que tracten aquest tema. Em permeto recomanar:
<http://www.rennes-le-chateau.com> que conté enllaços a altres webs força interessants.

Torre Magdala

Signum Jacobi dei gratia Regis

VIII CENTENARI DEL REI JAUME I

DE CATALUNYA I ARAGÓ

En la venturosa nit del 1 al 2 de Febrer del any 1208, Donya Maria de Montpeller, esposa del Rey en Pere II d'Aragó, anomenat lo Católich, dona feliçment á llum un hermós y avinent infant que venia al mon previngut ab singulars benediccions y pressagis de benaurança y acompanyat de sanyals d'una altíssima predestinació (...)

L'alegre nova del naixement, si fou causa de gran goig y de falagueres esperances per lo reyalme d'Aragó y molt en particular á la nació catalana...

Jaume Collell: *biografia popular, Lo gran rey En Jaume Ier, lo Conquistador. Comissió Municipal Barcelona del VII centenari del Naixement del Rey En Jaume I, 1908.*

EN COMMEMORACIÓ DEL VIII CENTENARI DEL NAIXEMENT DEL REI JAUME I, L'INSTITUT AMB LA COL·LABORACIÓ DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS, VA ORGANITZAT UN CICLE DE CONFERÈNCIES DEDICADES A LA VIDA D'AQUEST GRAN REI.

EN AQUEST MONOGRÀFIC US PRESENTEM UNA SINOPSI DE LES CONFERÈNCIES QUE VAN DONAR, EL PASSAT MES D'OCTUBRE, ELS SENYORS, JOAN VENTURA, BARTOMEU BIOQUE, RAFAEL PORTELL I ÀNGEL GORDON.

LA DISSORTADA INFANTESA

Signum Jacobi dei gratia Regis

D'UN GRAN REI

JAUME I VA NÉIXER TENINT-HO TOT EN CONTRA. SOLAMENT EL DESIG DE SER REI, NO PER EGOTISME PERSONAL, SINÓ PER LA CONVICCIÓ QUE ERA EL LLÒC QUE LI CORRESPONIA PER LLINATGE, PER PREDESTINACIÓ, LI VA PERMETRE SUPERAR ELS MOLTS ENTREBANCs QUE ES VA TROBAR AL LLARG DE LA SEVA ADOLESCÈNCIA

Per Joan Ventura, **escriptor**

Jaume va néixer en un moment geopolític molt complicat. El Papa i el rei de França s'havien unit per combatre el moviment càtar de la Provença i el Llenguadoc. Una part dels càtars eren vassalls del monarca catalano-aragonès Pere el Catòlic, que va perdre la vida en aquest conflicte el 13 de setembre de 1214 a la batalla de Muret. Jaume tenia només sis anys i mig.

El 1211, amb només 3 anys Jaume és un nen situat ja en la confluència d'un munt d'ambicions i interessos polítics. Una de les poques vegades que Pere dedica l'atenció a son fill és per concertar amb Simó de Montfort el casament de l'infant amb la seva filla Amícia.

L'abril del 1213, poc després d'haver complert Jaume 5 anys, Maria de Montpeller mor a Roma. Amb la mare morta i el pare que se n'ha desentès, Jaume va a parar a Carcasona, sota la custòdia de Simó de

Montfort, que un any i mig més tard serà el botxí de son pare a Muret.

A l'inici de la tardor de 1214, poc després de la desfeta de Muret, amb poc més de 6 anys i mig, Jaume arriba a Montsó. Els darrers dies de l'any presideix unes Corts a Lleida que representen la reestructuració de la Confederació Catalano-aragonesa que porta dos mesos sense cap d'estat. Només l'autoritat del Papa aglutina un territori que cobegen dos personatges: el comte del Rosselló Sanç, oncle del difunt Pere, i el germà d'aquest, Ferran, que exerceix d'abat al monestir de Montaragó. El cardenal Pere de Benevento és l'encarregat de dirigir tot el procés de conversió d'un nen orfe en un rei a conveniència del papa Innocenci III. Tot i que és partidista envers els interessos de França, Roma no pot permetre que els Capet assoleixin més poder del compte, i la Confederació Catalano-aragonesa li és necessària per mantenir l'equilibri de poder. El mes de novembre Pere de Benevento cedeix la procuradoria del reialme al comte Sanç. Al mateix temps, es nomena un consell del reialme format per sis persones, tres catalans (Guillem de Cervera, Guillem de Cardona i l'arquebisbe de Tarragona) i tres aragonesos (Jimeno Cornell, Pedro Aho-nés i el bisbe de Tarazona).

Jaume, que és a tres mesos de fer els 7 anys, no és encara oficialment rei, sinó un nen orfe sotmès a una grandiosa ruïna econòmica: entre els deutes que li ha deixat son pare i el repartiment del seu patrimoni per organitzar-li la tutela i la procuradodoria del reialme, gaudeix d'una molt escassa disponibilitat de recursos econòmics. Només li han estat respectades les rendes del senyoriu de Montpeller.

A les darreries de l'estiu de 1217 finalitza el període de pau i treva establert l'octubre del 1214 a les Corts de Lleida. Per evitar l'inici de noves hostilitats, cal convocar noves Corts. Així, el mes de juliol se celebra cúria general al castell de Montsó. I poc després, presidides per Jaume, se celebren Corts a Vilafranca del Penedès. Amb nou anys i escaig, ja podem parlar de Jaume com a cap d'estat.

Moneda de Pere el Catòlic

Fervent creient durant tota la seva vida, Jaume tot ho atribuïa a la providència, fins i tot el seu naixement. Un exemple és la llegenda de la pedra que va caure del sostre de la cambra materna que la divina providència la va desviar i va fer caure al costal del bressol on dormia el nadó

Pintura d'Antoni Borrell. L'infant Jaume és reconegut com a rei al palau reial de la Suda de Lleida *

Foli 1 del Llibre dels Feyts, Crònica de Jaume I

A l'inici de gener de 1218, a punt de fer deu anys, Jaume pren la direcció de la Confederació, però no l'exercici del poder, ja que és una direcció més formal que pràctica. Per fer oficial aquesta nova etapa, reuneix el consell del regne al castell de Montsó. Això provoca la ruptura amb el comte Sanç, que fins aleshores ha exercit la tutela de l'Estat. Tot aquest procés està recolzat, impulsat i supervisat pel nou papa Honorí III. A principis del mes d'abril, Jaume arriba a Barcelona per primera vegada.

Quinze mesos després, el 25 de juliol del 1219 Honorí III publica una butlla prenent sota llur protecció directa la Confederació Catalano-aragonesa i son monarca. Entre altres afalacs, diu de Jaume: "dòcil als mandats apostòlics" i "fill predilecte de l'Església romana". D'altra banda, un mes abans Felip August havia començat l'ocupació d'Occitània apoderant-se de Tolosa.

Als 12 anys, Jaume vol sotmetre Albarracín. Assetjats i part dels assetjadors que estan al costat de Jaume tenen relació i s'intercanvien armes i municions. Un dia surt un escamot de la ciutat i destrossa la maquinària de guerra i mata part dels cavallers fidels a Jaume, que és conscient que ha estat enganyat tot el temps que ha durat el setge i ho reflecteix a la Crònica: "només teníem 12 anys i no teníem ningú que ens aconsellés". Ningú no volia que es modifiqués l'equilibri de forces que hi havia a l'Aragó.

A Jaume li encolomen Elionor, cinc anys més gran que ell, filla del rei Alfons VIII de Castella. El casament es fa a Agreda el 6 de febrer de 1221, quatre dies després que Jaume compleixi els 13 anys. Pocs dies abans havia estat armat cavaller a l'església de Santa Maria Magdalena, de Tarazona. Quant al casament, mantindrà un any d'abstinència, ja que, segons diu ell mateix a la Crònica: "no teníem edat per fer això que els homes han de fer amb la seva dona".

A finals de l'any 1222 els Montcada es posen en contra de Jaume, que obté un notable recolzament i els insur-

gents reben una bona repassada. Però els seus mateixos aliats, tal com havia succeït a Albarracín, impedeixen a Jaume una victòria aclaparadora, ja que no volen que quedi alterat l'equilibri de forces que hi ha entre els nobles de Catalunya. I Jaume reconeix, una vegada més, "que els que ens acompanyaven, exceptuant el jove comte Sanç Nunyo i en Pedro Ahonés, no els plaïa que els assetjats rebessin mal".

Arribem al 1223. Jaume té 15 anys. La casa dels Montcada continua la seva política de deslleialtat al jove comte-rei. En aquest continu equilibri de forces, Jaume compta amb el recolzament dels Cardona. No és per una qüestió de fidelitat, sinó d'interessat equilibri polític. És bo pels interessos de les grans famílies de la noblesa tenir, dintre d'uns límits, un monarca dèbil.

L'any 1224 Guillem Ramon I de Montcada reprèn la seva rebel·lia. Tot seguit se li uneixen Pedro Ahonés, dos anys abans fidel a Jaume, i Ferran, oncle i abat de Montaragó, que encaminen la rebel·lió cap a Aragó i la porten a Jaca, Osca i Saragossa, les tres principals ciutats del reialme. Un bon nombre de nobles aragonesos els fan costat.

A principis del 1225 Jaume és traït i capturat. Els principals conjurats són: l'inefable oncle Ferran, Guillem Ramon I de Montcada, Pedro Ahonés, Pedro Fernández de Azuaga i Nunyo Sanç, que li proposen d'anar a Saragossa a negociar. Però Jaume és retingut durant 20 dies. El preu de la llibertat és de 20.000 morabatins, quantitat que Montcada argumenta com a compensació pels danys soferts durant el setge al seu castell. A més, els rebels es reparteixen els principals càrrecs de l'Estat. El colofó de tot això és la ruptura del matrimoni amb Elionor, que a principis del mes d'abril se'n torna a Castella. El dia 28 Jaume declara una constitució de pau i treva a Tortosa amb l'objectiu de preparar la conquesta de Peníscola, a la qual els nobles catalans no hi són convidats. Jaume, que en teoria és el cap de la confederació de comtats catalans i el rei d'Aragó, a la realitat és la darrera personalitat política de l'Estat: embargades les pro-

pietats i repartits els càrrecs, és gairebé un personatge marginal dintre del sistema de poder feudal del seu país. Èsica-ment, és un jove ben dotat, ja que és alt, fort, ben plantat; tanmateix, en el pla polític només compta amb la seva força física i una obstinació sense límits: **és el Rei per la gràcia de Déu... i del Papa de Roma.** El mes d'octubre inicia el setge de **Peníscola**. Aquest projecte li serveix per rebre un nou desdeny: són ben pocs els nobles aragonesos que se sumen a la seva iniciativa.

L'estiu del 1226 es produeix la definitiva investidura del rei francès **Lluís VIII** contra els càtars. **Jaume s'inhibeix de ficar-hi el nas, tot i que un dels principals afectats, el comte de Provença, és parent seu, justificant la seva renúncia per obediència a Roma.** Però es conscient que no trobarà recolzament entre els nobles catalans ni els aragonesos, que tantes vegades li han demostrat el seu menyspreu.

El mes de juny de 1226, amb 18 anys, **Jaume continua sent un monarca errant. Abuceit, el rei musulmà de València**, accepta lliurar-li la cinquena part de les rendes dels reialmes de **València i Múrcia**. A **Jaume** li va bé tancar una treva econòmicament força beneficiosa. Però en el camí de **València a Saragossa**, pels voltants de **Calamocha**, es troba de cara amb una host d'un centenar de cavallers encapçalada per **Pedro Ahonés, el comte més important d'Aragó, i el seu germà Sancho, bisbe de Saragossa**. Quan **Jaume** el va cridar per atacar **Peníscola** no li va fer cas i ara que acaba de signar una treva, se'n va a fer la guerra pel seu compte. **Jaume** és un rei sense autoritat. **Jaume va amb una escorta de quatre gats; Ahonés amb un centenar d'homes. Jaume ordena Ahonés que giri cua i el segueixi; aquest li respon que no l'atabali. Jaume insisteix que Ahonés ha d'acompanyar-lo i a més a més li diu que vol tenir una reunió amb els principals nobles d'Aragó.** És una reunió molt tensa, a la qual tothom s'hi presenta armat. **Jaume** retreu a **Ahonés** que no el vagi ajudar en el setge de **Peníscola**; que degut a això ha hagut de pactar, i que ara que **Abuceit** s'ha convertit en vassall seu, no pot permetre que sigui atacat. I **Jaume** finalitza la reunió manifestant la seva autoritat: **"Nos volem saber si abandoneu la vostra expedició pels nostres precs o pels nostres mandats"**. **Ahonés** contesta que no pensa obeir. Aleshores **Jaume** anuncia solemnement que es consideri pres. **Jaume i Pedro Ahonés** es queden cara a cara. ' i ha un primer i breu enfrontament a cops d'espasa, però de sobte el homes del comte entren a la sala i se l'emporten tot fugint. **Jaume i els seus lleials perse-**

gueixen al comte i es produeix un enfrontament a camp obert que s'acaba amb la mort del comte rebel.

La mort del noble més important d'**Aragó** a mans del rei provoca una rebel·lió general, davant de la qual hi ha el seu oncle **Ferran, Pere Cornell** i el bisbe de **Saragossa**, germà del difunt. **Saragossa, Osca i Jaca** encapçal- len la rebel·lió a la qual s'hi afegeixen la resta de ciutats del reialme. **Guillem Ramon I de Montcada** recolza l'enfrontament contra **Jaume**. Només la ciutat de **Calataiud** roman fidel al seu rei. **Jaume** es refugia a **Pertusa** i a finals del mes de desembre demana ajuda als **Cardona, Ramon Folch i Guillem**, que li passen un presupost de 25.000 sous. A finals de l'hivern, cap el mes

de març de 1227, la balança es comença a decantar a favor de l'exèrcit lleial a Jaume.

En veure que la guerra s'està decantant a favor del monarca, i amb la tropa dels **Cardona** pels voltants de la ciutat, **Jaca** és la primera plaça rebel que proposa parlamentar. Però hi la temença que es tracti d'un parany semblant al de **Saragossa**. Tanmateix, el **Jaume** actual no té res a veure amb el de fa dos anys. Convençut que **posseix la raó infusa -"nos tenim dretura i ells han tort"-**, afronta la reunió adoptant un posat majestuós i pronuncia un discurs deixant ben clara la primacia del rei per damunt dels seus vassalls, però també la seva magnanimitat. Tot i que es produeix un intent de retenir-lo a la ciutat, **Jaume**, al front de la seva guàrdia personal, en força la sortida. Quan els rebels arriben a **Jaca** se n'adonen que **tot ha canviat, que Jaume ha deixat de ser el noi inexpert que tantes vegades han atemorit i enganyat. Els cal signar la pau, i de forma seriosa.**

Prop mateix de **Jaca** és signat, amb les espases al cinyell, una mena d'armistici. l'instigador de la rebel·lió, l'oncle **Ferran** te la barra de dir, referint-se al **Montcada**, que cap **"rei d'Espanya no te tan honrat vassall com vos teniu en ell"**. Però el veritable acord és rubricat a finals de març, amb la mediació dels bisbes de Tarragona i Lleida (**Esparrrec i Berenguer**) i el nou mestre del Temple (**Francesc de Montpesat**). La sentència torna a **Jaume** la potestat de nomenar i repartir els càrrecs segons el seu propi criteri. Quan als nobles, els obliga a reconciliar-se amb el monarca i a jurar-li de nou obediència i lleialtat. Qui trenqui el tracte serà castigat severament. **Jaume és ja, per fi, el monarca de la Confederació Catalano-aragonesa.** C

JAUME I

Signum Jacobi dei gratia Regis

I L'ORDE DEL TEMPLE

LA RELACIÓ DE JAUME I AMB L'ORDE DEL TEMPLE ES MANTÉ FERMA I ESTABLE AL LLARG DE TOTA LA SEVA VIDA. ÉS UNA MANERA DE PROFUND AGRAÏMENT DEL CONQUERIDOR CAP AQUELLS QUE VAN VETLLAR PER ELL EN LA SEVA INFANTESA (DES DEL MES D'ABRIL DE 1214 FINS AL JUNY DE 1217).

Per Bartomeu Bioque, periodista i escriptor

Des del principi, el petit monarca va poder comptar amb el suport incondicional de dues persones: **Aspàreg de la Barca**, arquebisbe de Tarragona i màxima autoritat eclesiàstica del regne, i **Guillem de Mont-Rodon**, Mestre del Temple a Catalunya i Aragó. El primer va ser el seu protector; el segon, d'acord amb el testament de **Maria de Montpeller**, el seu educador. Per aquest motiu, el rei va ser conduït al **Castell Templer de Montsó**, que durant tres anys van educar **Jaume I**, forjant-li un caràcter bèl·lic i alhora profundament religiós. A l'escola templera del **Castell de Montsó**, **Jaume I** hi va aprendre el més elemental: gramàtica, dialèctica i retòrica en llatí, tàctiques bèl·liques i coneixements religiosos.

Tres anys que van enfortir el seu caràcter i van forjar una personalitat i un caràcter capaç de sofrir esforços tremends i sacrificis tant d'ordre moral com físics.

Una prova del seu agraïment és la puixança i el poder de l'Orde del Temple a Barcelona. En els terrenys de la que avui és coneguda com la **Casa de l'Ardiaca**, seu de l'**Arxiu de la Ciutat**, es va construir una **Comanda** probablement a la fi del segle XII. Posteriorment, van decidir ampliar-la, però donat la densitat de població de la zona van decidir traslladar-se a un espai més ampli. En els espais que ocupen actualment les oficines de l'**Ajuntament** i la plaça de **Sant Miquel**, van adquirir un terreny propietat de **Ramon Massanet**. La nova **Comanda** ocupava l'espai dels carrers **Ataülf**, **Sobrediel**, **Avinyó** i **Baixada de Cervantes**. D'aquella magnífica construcció avui només ens queda una capella del segle XII; la resta va ser derrocat, després d'un període de degradació, a mitjan segle XIX.

L'agraïment del rei **Jaume I** als seus mestres es va fer palès atorgant-li diversos privilegis, entre ells un de molt significatiu: l'autorització per a obrir una porta a través de la muralla que donés accés a la Comanda.

Castell de Montsó

Pintura d'Antoni Borrell. Conquesta de València *

Diu una tradició que encara es conserva aquesta porta en l'actual carrer Timó.

La referència al Temple és molt clara quan Jaume I comunicà al rei Çaen i al Nebot que, en previsió, possessin la senyera dalt de la torre "que ara és del Temple".

"E quan venc altre dia a hora de vespres enviam a dir al rei e a Raiç Abulhamalet, per tal que sabessen los cristians que nostra era València, e que nengun mal no els faessen que

SITIO DE LA TORRE Y PUERTA BAB-EL-SHADCHAR
 LLAMADA DESPUES DEL TEMPLE
 DONDE TREMOLO EL PENDON REAL
 EN LA CONQUISTA
 EN 9 DE OCTUBRE DE 1238
 CONCEDIDA POR EL INVICTO REY
 D. JAIME
 A LOS TEMPLARIOS
 CONSERVADA POR LA ORDEN MILITAR
 DE MONTESA
 Y DEMOLIDA PARA ENSANCHE DE LA
 CIUDAD EN 1865
 LOS CABALLEROS DE MONTESA
 PARA MEMORIA

metessen nostra senyera en la torre que ara és del Temple. E ells dixeren que els plaïa. E nós fom entre la rambla e el reial e la torre. E, quan vim nostra senyera sus en la torre descavalcam del cavall, e endreçam-nos vers orient, e ploram de nostres ulls, e besam la terra per la gran mercè que Déus nos havia feita".

València és nostra! El Conqueridor hi feia l'entrada triomfal el 9 d'octubre de 1238

La relació de Jaume I amb les dones

L'atracció de Jaume I per les dones no es va limitar a les seves esposes sinó que al contrari i, com indica algun cronista, el nom de Conqueridor no li vindria solament pels fets de guerra.

El genealogista **Armand de Fluvià** va fer una relació de senyores que **Jaume I** tingué per esposes o per dilectes: D'algunes de les nombroses amistançades del **Conqueridor** devallaren línies il·legítimes del casal de **Barcelona**: amb **Berenguera Ferrandis** tingué **Pere Ferrandis**, senyor de la baronia d'**Hixar**, i amb **Blanca d'Antillón** fou pare de **Ferran Sanxis**, baró de **Castre**. Amb **Teresa Gil de Vidaure**, considerada com la seva tercera muller, engendrà **Jaume de Xèrica**, baró de **Xèrica**, i **Pere d'Ayerbe**, baró de **Ayerbe**, que foren considerats fills legítims i foren cridats a la successió per llur pare. No deixà fills, però, ni d'**Aurembiaix d'Urgell**, ni de **Berenguera Alfonso**, ni de **Sibilla de Saga**, ni de **Guillerma de Cabrera**, ni d'**Elvira Sarroca** i d'una inconneguda.

Escultura de Jaume I a València

A les abraçades de les amistançades cal afegir, si més no, l'amor de l'Elionor i l'encant de la Violant. **Aquesta fou una dona de talent i caràcter, que exercí una forta influència sobre En Jaume.** Quan En Jaume sabé que el rei moro **Çaén** demanava la rendició, decidí de consultar-ho només amb la seva muller, Na **Violant**. Quan en secret, **Çaén** delegà en un seu Nebot, per als tractes de la rendició, **En Jaume rebé amb cortesia l'emissari i, dites les paraules preliminars, el rei féu venir la muller perquè també hi digués la seva, car "entenía que ella l'aconsellava bé"**.

Era el segle XIII, quan un rei vol ser aconsellat per la seva dama.

Un bisbe, llenguallarg

Del seu valor i fortalesa hi ha nombroses referències, entre un ampli repertori hem triat aquestes dues que illustren d'una banda que no admetia infidelitats i per una altra el seu valor.

Tota l'obra de **Jaume I** va estar inspirada pel seu conegut esperit cristià, inculcat en la seva infància, encara que això no el convertís en un fanàtic. **Ferran Soldevila** i **istoriador de Jaume I** explica el següent:

"No cal creure que fos un sant, malgrat que algunes gestions foren fetes per a la seua canonització. Dues vegades fou excomunicat la primera, en 1puL, pel papa Gregori IX, per injúries al bisbe de SaragossaEla ser gona, en 1pl, , pel papa Innocenci IV, per injúries al bisbe de Girona. J quest cop, sobretot, la falta fou greuy Jaume, en un transport de còlera, havia fet tallar la llengua a Berenguer de Castellbisbal, qui ocupava la Seu gironina. Sembla que Berenguer havia trencat el secret de la confessió revelant alguna cosa que el rei li havia confiat. Per obtenir l'absolució al monarca li calgué humiliar-se i, en una assemblea de prelats i de barons tinguda a Lleida, confessar, a genollons, davant de tot el poble, i jurar de no atrevir-se mai més a

Segell de Jaume I, de cera bruna (emprat el 122i). A l'anvers figura la llegenda 1CS: IACOBI: DI: GRA: REG: ARAG: COMT: BARCHR Al revers 1 CS: DOMINI MONTI SPESVLANIR

posar la m sobre els clergues i religiososNAquesta penitència d'En Jaume s'havia produït el 14 d'octubre de 124b.

Ferida de Guerra

A les acaballes d'abril de 1238, en el setge de València, en l'ardor d'una contesa, En Jaume fou ferit, per una sageta, al front, damunt la cella esquerra. Irat, d'una manotada trencà la fletxa i, eixugant-se la sang que li rajava per la cara, "veníem rient per tal que l'host no es descoratgés".

La ferida era greu i aviat se li inflà tota la cara: **En Jaume estigué quatre o cinc dies sense quasi veure-hi.** Així que es va veure amb cara i ulls cavalcà pel campament, deixant-se notar arreu i evitant ànims deprimits. Li quedà, per sempre més, la cicatriu produïda per la sageta sarraïna (**arran dels fets luctuosos ocorreguts a Poblet el 18os, la penetració de la sageta serví per a la identificació del crani del rei.**

Per finalitzar una història que explica que en **Jaume**, essent un noi, va passar una nit sota el **Pi de les Tres Branques**, al **Pla de Campllong**, prop de **Berga**, i va tenir el somni que seria rei de tres regnes. **La visió d'aquell somni Pexplica Amades-**, inspirada i afortunada pel simbòlic pi, insígnia i emblema de la pàtria, va donar al jove alè i braó per no parar de lluitar fins haver-ne aconseguit la realització, o sia conquerir les Balears i València per afegir-les a Catalunya. C

JAUME I I LA CONQUESTA DE MALLORCA

Signum Jacobi dei gratia Regis

EL REGNE CATALAN-ARAGONÈS SE CENTRÀ D'UNA MANERA PRÀCTICAMENT EXCLUSIVA EN EL DILATAT REGNAT DE JAUME I (1213-1276), CONEGUT EN LA HISTÒRIA, I NO SENSE RAÓ, COM EL "CONQUERIDOR"

Rafael Portell, heraldista

Els primers anys del seu regnat van ser atzarosos davant les contínues rebel·lions dels barons aragonesos dirigits per l'infant Ferran, abat del Monestir de Montearagón, que va convocar Corts a Lleida el setembre de 1218, on el comte Sancho va presentar la seva renúncia a la regència i abandonà el Languedoc a la seva sort, de manera que fou substituït per un Consell de Regència. **També els catalans li van originar problemes, principalment dirigits per la família Montcada. Aquests esdeveniments van forjar el caràcter personal del rei.**

L'opció de la conquesta de les Balears, abans que València era la preferida pels comerciants catalans i provençals, ja que els mercaders mallorquins competien amb aquells. Així mateix, les illes eren refugi de pirates i punt de suport als corsaris berberiscos, que dificultaven el comerç amb el nord d'Àfrica i amb la resta de la Mediterrània. **La conquesta de les illes no representava només un atac de represàlia pels perjudicis causats als mercaders, sinó que representava l'inici d'una expansió planejada per obtenir el monopoli comercial amb Síria i Alexandria i potenciar els intercanvis comercials amb Itàlia i la resta del Mediterrani.** Per poder tenir una justificació de l'atac, s'emprà com a "casus belli" l'abordatge i saqueig de dues naus catalanes que comerciaven amb Ceuta i el Nord d'Àfrica. Els armadors havien requerit al monarca que enviés una ambaixada a Mallorca per demanar la devolució de les dues naus. El

rei mallorquí s'hi negà, aconsellat per mercaders, genovesos, pisans i provençals, que eren competidors dels catalans en el mercat nord-africà.

Segons narra el propi Jaume I en el "Llibre dels fets" la conquesta fou presentada al monarca pels mercaders durant un sopar ofert pel navegant Pere Martell a Tarragona.

El 23 de desembre de 1228 es van convocar **Corts a Barcelona**, en les quals van prendre part els tres estaments (noblesa, clergat i patriciat). Es discutí la conveniència de realitzar els atacs contra **València** o contra **Balears**, i s'acordà la conquesta de les illes. Els aragonesos es negaren a participar, al·legant que aquesta conquesta només portaria beneficis als catalans i no a les arquies aragoneses. **Per tant, l'empresa de la conquesta de les Illes Balears fou una acció exclusiva dels catalans.**

En aquestes Corts s'acordà que les terres conquerides serien repartides entre els conqueridors. Dies després el monarca designava els "partidors", és a dir, els distribuïdors encarregats de procedir al repartiment de Mallorca. Els homes designats per a aquesta tasca foren finalment el mestre de l'Orde del Temple, el bisbe de Barcelona **Berenguer de Palou**, el bisbe de Girona, el comte **Nunyo Sánç** del Rosselló i nét de **Ramon Berenguer IV**, el comte **Hug IV** d'Empúries, els cavallers catalans **Ramon Alaman** i **Ramon Berenguer d'Àger**

i els acabalats senyors d'Aragó **Jimeno de Urra** i **Pedro Cornel**.

"Llibre dels fets", Jaume I, amb els mercaders i el navegant Pere Martell

Com es pot veure i ja s'ha esmentat abans, la conquesta fou obra de catalans; totes les poblacions catalanes hi van col·laborar en major o menor grau, segons les seves capacitats.

Pintura d'Antoni Borrell. Representació del port de Salou, preparació de la conquesta de Mallorca *

el Conqueridor: "**Vergonya cavallers, vergonya**". Després de reorganitzar la tropa en dues avançades, **una capitanejada pels Montcada i una altra formada pels cavallers templers i capitanejada pel comte d'Empúries, els cristians van venceren en la batalla**, per bé que aquestes van patir importants baixes, com les de **Guillem i Ramon de Montcada, Senyor de Tortosa**. Després d'aquest enfrontament el camí fins a la capital de l'illa, **Medina Mayurca**, ja es presentava lliure d'obstacles per a **Jaume I** i les seves tropes, les quals es van preparar per al setge a la ciutat.

Les ciutats de **Tortosa, Tarragona i Barcelona**, les més afectades pel pillatge dels pirates, va ser les que més vaixells van aportar. No obstant, també van participar ciutats de la **Provença** com **Montpellier, Marsella i Narbona**, o italianes, com **Gènova**.

Ramon de Plegamans, empresari ric al servei del rei **Jaume**, fou qui s'encarregà de preparar la flota, encara que posteriorment no va participar en la campanya.

El 5 de setembre de 1229, sota el comandament del propi Jaume I, partia la flota catalana, formada per cent cinquanta-cinc vaixells i nombroses embarcacions menors, uns 800 genets i milers d'infants, al voltant d'uns 15.000, dels ports de **Salou, Cambrils i Tarragona**, en els quals es va anar concentrant la flota catalana des de feia ja algun temps, amb rumb a les **Illes Balears**. Incomprendiblement, la travessa i el desembarcament no es veieren dificultats per la flota musulmana, encara que sí tingueren una travessa un xic accidentada a causa d'una tempesta que tingueren que suportar. Arribaren a la cala de **Santa Ponça** y sa **Porrassa** el dia 7 i van procedir a desembarcar les tropes.

L'11 de setembre tingué lloc el primer enfrontament armat entre els croats i els musulmans, que va acabar amb una victòria fàcil dels primers. La principal batalla pròpiament dita es produí al voltant de Porto Pi, i Coll de Sa Batalla. La batalla de **Porto Pi** fou el principal enfrontament armat en terreny obert entre les tropes cristianes i les musulmanes, comandades per **Abú Yahya**, d'origen almohade, en tota la conquesta. Aquesta batalla es produí el 12 de setembre de 1229, només cinc dies després del desembarcament. **La batalla fou molt dura i els moros van lluitar bravament sabent que en la seva lluita contra els cristians es jugaven la seva existència i llibertats futures.**

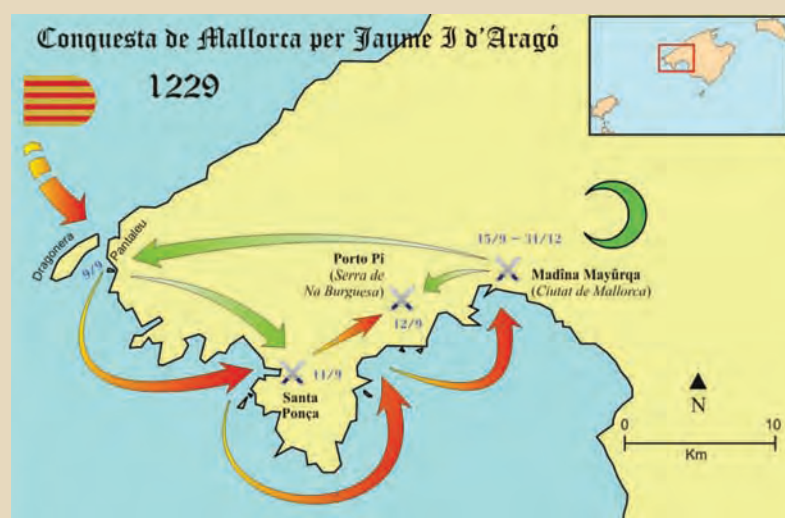
En un principi la cavalleria musulmana va obligar a retrocedir les tropes catalanes comandades per **Nunyo Sanç**. Tal covardia, exhibida per aquella que presumia de ser l'orgull de les tropes catalanes, va propiciar la famosa frase posada en boca de **Jaume**

Acabada la cruenta batalla, les tropes catalanes es van detenir per passar la nit a Bendinat. **La notícia de la mort dels Montcada li fou donada a Jaume I pel bisbe de Barcelona, Berenguer de Palou.** Entre grans escenes de dolor, tristesa i patiment, els cadàvers dels dos herois, van ser enterrats el dia 14.

Després de l'enterrament, es posà setge a Medina Mayurca (Mallorca), el qual va durar més de tres mesos. Primerament, es tallà el subministrament d'aigua a la ciutat, que els musulmans intentaren restablir, però van ser rebutjats. Seguidament es van preparar les catapultes i s'iniciaren les excavacions per atacar els fonaments de les muralles.

Després de durs combats, Jaume I va aconseguir prendre la ciutat el dia 31 de desembre de 1229, en què va morir Abú Yahya. Els cristians van incendiar i saquejar la ciutat i van passar pel ganivet la població. La matança va ser tan gran que milers de cadàvers no van poder ser enterrats. A conseqüència d'això, les tropes expedicionàries van ser delmades per l'epidèmia de pesta que s'hi va estendre. El saqueig de la ciutat va durar fins a finals d'abril de 1230. Poc després el rei concedia als catalans llibertat plena de comerç a tota l'illa.

L'octubre de 1230, **Jaume I**, finalitzada ja la campanya de **Mallorca**, va regresa a **Catalunya**, i va deixar com a lloctinent en **Bernat de Santa Eugènia**. El maig de 1231, **Jaume I** va regresa novament a **Mallorca** per acabar

amb diversos focus de resistència que encara quedaven a les zones muntanyoses.

La conquesta completa de les illes es portà a terme el 8 d'agost de l'any 1235 amb la presa d'**Eivissa** per les tropes comandades per l'arquebisbe de Tarragona, **Guillem de Montgrí** i son germà, **Bernat de Santa Eugènia**, als quals van ajudar l'infant **Pere de Portugal** i el comte de Roselló, **Nunyo Sanç**. La veïna illa de **Formentera**, que estava deserta, també va ser ocupada pels catalans.

El repartiment de les terres i béns es va realitzar segons allò que s'havia pactat anteriorment a les Corts i segons el que es va disposar en el "**Libre del Repartiment**", i la **re població fou assignada als habitants de l'Empordà**.

El rei **Jaume I** va dividir l'illa en vuit parts, la meitat va passar a formar la "**medietas regis**" i l'altra meitat la "**medietas magnatis**". És a dir, la meitat de l'illa va passar a mans del rei i l'altra meitat als nobles porcioners o àrbitres del repartiment. La "**medietas magnatum**" es va repartir entre els quatre porcioners, que al seu temps havien de repartir les terres entre els seus homes, homes lliures i comunitats religioses. Els quatre porcioners van ser **Guillem de Montcada**, bescomte de Bearn, **Hug d'Empúries**, **Nunyo Sanç**, comte de Roselló, i el **bisbe de Barcelona**.

Tot i repartir el territori entre els nobles, ciutats i ordes religiosos, Jaume es reservà el domini sobre les terres per fer que els propietaris fossin feudataris seus i que li rendissin obediència i servei. **Això va incrementar el poder del monarca que, junt al prestigi obtingut, passava a ocupar un lloc predominant i menys precari davant dels nobles**.

Els repobladors, per bé que majoritàriament provinents de **Catalunya**, i dins d'aquesta, de l'**Empordà**, provinieren de diversos llocs i en diferents proporcions. Així, segons el "**Libre del Repartiment**" hi hagué repobladors de **Catalunya**, **Occitània**, **Itàlia**, **Aragó**, **Navarra**,

Pintura d'Antoni Borrell . Assalt de la ciutat *

França, Castella i Flandes. Encara que s'afavorí l'arribada de nous pobladors, no hi havia prou mà d'obra per al cultiu del camp, ja que s'expulsà de les seves terres els musulmans. **De fet, la forma d'expressió lingüística pròpia de Mallorca deriva d'una altra anàloga, avui desapareguda, en la qual s'expressava certa població marinera de la Costa Brava fins a mitjans del segle passat**.

El 27 de juliol de 1276 moria a València aquest gran rei i senyor. El seu cos va ser amortallat amb l'hàbit del **Císter** i portat al **Monestir de Poblet**, on va rebre sepultura, a pesar que primerament havia decidit ser enterrat en el monestir de **Sigena ió scao**

Aquesta primera sepultura es reduïa a una caixa de fusta folrada de rica tela, amb clavaó daurat, que fou col·locada en el presbiteri, davant d'una altra similar i que guardava les restes del difunt rei **Alfons II**.

En temps de **Pere IV** i per ordre d'aquest rei, es construí un sarcòfag en el mateix monestir, obra de **Jaume de Castalls**. Aquest sepulcre va quedar situat sobre l'arc de l'Evangeli, davant del d'**Alfons II**. **Tenia dues estàtues jacs d'alabastre, una amb ornaments reials i l'altra amb hàbit cistercenc**.

El trasllat de les restes de **Jaume I** a aquest sepulcre es va efectuar el novembre de 1390, quan aleshores era abat del monestir en **Guillem d'Agulló**, i es va fer en presència del rei **Joan I**.

L'any 1835, arran de les desamortitzacions, la plebs dels pobles limítrofes va assaltar el monestir a la recerca de riqueses; van destruir els panteons regis i van escampar pel terra les mòmies dels personatges de la Casa Reial aragonesa. Alguns veïns de l'Espluga de Francolí van recollir les restes, que van ser traslladades a la Catedral de Tarragona i van ser sepultades en el rerecor, el 7 d'octubre de 1856. C

Tomba de Jaume I

Signum Jacobi dei gratia Regis JAUME I EL TEMPLER

COM A REI CRISTIANÍSSIM, JAUME I VA CREURE HAVER ESTAT ESCOLLIT PER LA MATEIXA PROVIDÈNCIA PER GOVERNAR ALS SEUS SÚBDITS. EN UNA ÈPOCA MARCADA PER UNA EXAGERADA RELIGIOSITAT A MIG CAMÍ ENTRE LA FE I LA SUPERSTICIÓ, EL MONARCA CATALANOPARAGONÈS VA MOSTRAR UNA SINCERA DEVOCIÓ MARIANA I A LA SEVA CRÒNICA AFIRMÀ FINS I TOT HAVER ESTAT TESTIMONI DE L'APARICIÓ DE LA MATEIXA VERGE.

Per Àngel Gordon, Professor de control mental

Segons recull en el Llibre des Feys, els prodigis van ser quelcom habitual a la seva vida i la mateixa elecció del seu nom va estar marcada de signes providencials. Només néixer, la seva mare, **Maria de Montpelier**, va donar l'ordre de fabricar dotze ciris iguals, cadascun dels quals amb el nom d'un dels dotze apòstols; a continuació va manar encendre les espelmes i va prometre al Cel que el nom d'aquella que més temps trigués en fondre's seria la que portés el seu fill. **Va ser el ciri de Santiago el que més va durar ("tres dits més que la resta" diu la crònica), nom equivalent al de Jaume, la qual cosa explica l'elecció d'un nom no utilitzat per la tradició en aquelles terres.**

Però d'allò que venim a parlar no és d'un regnat ple de prodigis com va ser el d'en **Jaume I**, sinó com es va fer templer el conqueridor.

En primer lloc, sabent que el conqueridor va passar la seva infantesa darrera dels poderosos murs del castell de Montsó, **el rei va adquirir el seu esperit creuat quan es trobava sota la protecció dels templers de Monzón.**

Al castell de Montsó va estar amb personatges com Camilo de Clarión, el qual el va iniciar en el temple. Tot va començar quan un bon dia Camilo li va dir a Jaume -ha arribat el moment que adquireixis uns coneixements dels quals disposem al Cercle d'Escollits del Temple. Et posaré en contacte amb l'Oliver, que fa poc que ha arribat d'un llarg viatge per Àsia fins arribar a l'Índia a la recerca de l'entrada de la ciutat de la llum, on es troben els mestres Hiperboris. A través de diversos mitjans, ens han anat transmetent coneixements exotèrics, però nosaltres el que pretenem es trobar-los. L'orde del Temple té una doble missió. L'exterior és la que ja coneixes; l'exotèrica és provocar un renaixement interior del ser humà e instaurar un gran govern sinàrgic a Europa amb el qual, com va somniar Plató, únicament els savis, honestos i bondadosos dels homes siguin els mandararis.

Estatua de Jaume I, al Saló de Cent, de l'Ajuntament de Barcelona

Aquest objectiu, com imaginaràs, sol es podrà aconseguir amb el pas dels segles. A mida que anem aconseguint restablir l'harmonia entre els éssers humans, i així aconseguim que el fanatisme religiós vagi extingint-se, ens anirem aproximant a la **Sinarquia**.

Però, aleshores, com és que combatem contra l'Islam?

Estem encara condicionats en grau extrem per les circumstàncies històriques, desgraciadament, i per això el **Temple** havia de néixer amb un objectiu exotèric que fos plenament acceptat, i fins i tot salvaguardat per **Roma**.

Les Croades van ser el pretext per aconseguir l'empara de Bernard de Clairvaux i del Papa i obtenir així nombrosos privilegis per possibilitar d'aquesta manera la llibertat i els mitjans necessaris per desenvolupar la nostra missió sagrada.

A més a més, les **Croades** les hem aprofitat per crear, entre **Occident** i **Orient**, un fluid comercial, i, sobretot, cultural, que s'ha plasmat a l'**art Romànic** i en el "**nou**" **art gòtic**. **Aquest últim és el nostre canal idoni per transformar l'ànima d'Occident**. Emparem les més importants cofradies de constructors. Ells ens han ensenyat els seus secrets i nosaltres els orientem en les tècniques i subtils del gòtic, en què la llum i la pedra es troben en comunió estàtica i poden provocar a

Pintura d'Antoni Borrell. Jaume infant, al Castell de Monsó, on va rebre formació. *

l'home una alteració de la seva consciència interna. D'altra banda, Jaume, les Croades, com aquesta de la Reconquesta a Hispània, ens ha permès entrar en contacte, en intercanvi exotèric, amb moviments ocultistes islàmics entre els quals destaquen els **sufis**. A **Castella** hem impulsat i hem donat el nostre suport, desde l'ombra, a l'escola de traductors de **Toledo** a través de la qual estan endinsant-se a **Europa** innumbrables obres dels grans filòsofs clàssics i també de l'hermetisme, així com altres concepcions religioses orientals. La seva propagació i coneixement redundarà en benefici d'aquest renaixement espiritual i també material que busquem. **Aquesta gran missió és la que legitima que, exteriorment, siguem un orde de monjos-guerrers defensors de la Cristiandat sota obediència directa papal**

(Jaume el Conqueridor li contestà a Camilo de Clarion)

-Ja imaginava que alguna cosa estranya, fora del normal, existia al Temple.

-Així és, fill meu. Saps bé que dels quatre evangelis és el de **Sant Joan** el que apreciem els **Templers** per ser una mica gnòstic, i **Joan Baptista**, va ser l'heralde de **Crist**. Són les dues cares del **Jano Ilatí** i **Roma** els ha posat litúrgicament al voltant dels dos solsticis, moments màgics molt importants, com també ho són els equinoccis, amb els nostres rituals secrets. Ja saps que segons a quins nivells, sols accedien els escollits, els que han passat les nostres proves i han estat admesos al **Cercle**.

“Saps Jaume que a tu “ t’estem esperant”

Així va començar la iniciació dins del Temple de Jaume I el Conqueridor.

Totes les seves cròniques històriques ja parlen de quan s’ofereix la regència del seu oncle **Don Sancho**, Jaume era lliurat per a la seva protecció als **Templers de Montsó** i o scaq encarregats de la seva educació, sota la tutela de **Fray Guillem de Montrodón**, **Gran Mestre de**

l’Orde a l’Aragó. L’ensinistrament al qual va ser sotmès pels monjos guerrers va influir en el seu esperit croat, profunda religiositat i exquisida formació.

El 1218 va ser declarat major d’edat als deu anys, en unes corts generals formades per representants d’**Aragó** i **Catalunya**. Amb tretze anys es casaria amb **Leonor de Castella**, filla d’**Alfons VIII** per raons polítiques. La nit de l’enllaç **Don Jaume** va vetllar les armes a la catedral de **Tarazona** i va ser armat cavaller. **Tampoc aquells van ser moments de felicitat per a ell**, ja que un grup de nobles va tancar els noucasats en unes habitacions de la Zuda de Zaragoza, de les quals finalment serien alliberats. La seva lluita contra la noblesa va ser una constant durant tot el seu regnat.

El seu matrimoni amb Leonor va durar nou anys i fruit d’aquest va néixer **Don Alfonso**, que va ser reconegut com hereu legítim. No obstant, **Jaume** no va mantenir una relació massa bona amb la seva esposa. **El 1229 el rei va demanar al Papa la dissolució del seu matrimoni, al·legant consanguinitat (ambdós eren besnèts d’Alfons VII de Castella)**. Després de diverses aventures amoroses, **Jaume** es va casar per consell de **Gregori IX** amb **Violant**, filla del rei d’**Hongria Andreu II**, que li va donar ni més ni menys que nou fills, entre els quals els hereus dels seus regnes, **Pere** i **Jaume**.

Tota la seva tasca com a rei i monarca, i sobretot, com a conqueridor, la base de tota la seva vida, va ser forjada darrera d’aquells murs del castell de Montsó i sobretot amb Camilo de Clarión, el seu mestre directe de l’Orde del Temple. C

* Les reproduccions fotogràfiques de les pintures d’**Antoni Borrell**, pertanyen al catàleg de l’Exposició, *Escenes Imaginades de la Vida de Jaume I*, patrocinada per l’Institut d’Estudis Ilerdencs.

Castell de Montsó

Asesoría Fiscal, Contable y Seguros Generales

José María Manubens Guillamón

Calle Camí Ral, 389 2º
08301 Mataró (Barcelona)
Teléfono 93-796-48-36

e-mail jmmanubens@hotmail.com

Àngel Gordon
Avda. Diagonal, 329-A-2º
08009- Barcelona
Tel. 93 459 22 55

**ASOCIACIÓN DE PARAPSIÓLOGOS
DE CATALUNYA**

**CURSO DE CONTROL MENTAL
Y CULTURA PSÍQUICA
MÉTODO GORDON**

Dirigido por el Profesor GORDON
Hipnólogo - Musicoterapeuta

-- el dominio absoluto de sí mismo, -- una excelente memoria,
-- un juicio penetrante y justo, -- una voluntad inquebrantable,
-- una personalidad vigorosa y simpática:

FINQUES CLARAMUNT

Administra, lloga, ven.
Gestió i inversió immobiliària.
25 anys al vostre servei.

C/. Prats de Molló, 10
Telf. 93 201 85 16 Fax 93 200 90 09
08021 - BARCELONA